

Fra Angelico – bl. Giovanni de Fiesole

Plinio de Oliveira

16. februára 2020 ✚ *Svätec týždňa* ✚ *Svätec na fe*

Životopisné dáta

Giovanni Pietro sa narodil okolo roku 1387 v oblasti Mugello, severne od Florencie. Vo veku 20 rokov počul kázeň veľkého dominikánskeho brata Manfreda z Vercelli a rozhodol sa vstúpiť do rádu kazateľov. Novica prijal kláštor San Domenico vo Fiesole.

Mladík už skôr prejavil umeleckú zručnosť, ale považoval za svoju povinnosť vzdať sa toho kvôli Bohu. Jeho bratia z rehole ale nesúhlasili a povzbudzovali ho k rozvíjaniu jeho nadania. Preto mu prior prikázal

ilustrovať rukopisy a chórové knihy v kláštornej knižnici. Pokoj, ktorý zažíval v prvých rokoch svojho rehoľného života, bol prerušený zmenami, ktoré do kláštora priniesla veľká schizma. Predstavený vo Fiesole neakceptoval pápeža, ktorého podporovala Florentská republika a tak bol aj s mníchmi donútený v roku 1409 opustiť Fiesole. Táto zmena prispela k duchovnému i umeleckému obohateniu brata Giovanniho, predovšetkým počas doby strávenej vo Folignu neďaleko Assissi, ktoré svätý mních často navštevoval.

Ako správny dominikán bol nadšený dielom sv. Tomáša Akvinského, ktoré celkom dobre poznal. Živil ním svoju zbožnosť a na ňom postavil základy svojho budúceho úsilia. Bola to Suma teológie, v ktorej objavil správne odôvodnenie svojich estetických ideí.

Tri veci sú nutné pre krásu, povedal sv. Tomáš: najskôr úplnosť v dokonalosti, pretože nekompletné veci nemajú formu; potom úmernosť a harmónia častí a nakoniec jasnosť a lesk. Veci považované za krásne majú tiež jasné a svieže farby. Brat Giovanni si z tohto urobil svoje zlaté pravidlo.

V roku 1418 sa dominikáni z Fiesole mohli vrátiť domov a svätý brat sa mohol oddať svojmu umeniu. Jeho prvé veľké dielo je oltárny obraz Posledný súd pre kostol Santa Maria degli Angeli vo Florencii. Potom prišli mnohé iné. Mnísi veľmi obdivovali jeho prácu i jeho zbožnosť. „Fra Angelico nemaľuje, on sa modlí,” povedal jeden z nich. Jeho umenie je v skutočnosti modlitba. V stave milosti umiestnil svojich anjelov do zakvitnutých záhrad raja. Zdá sa, že jeho anjeli sú tak nádherní a čistí, ako by stáli pred ním, a krištáľové noty ich spevu sa niesli ponad oblúky kláštora, keď ich oživoval.

Raz jeden starý brat otvoril dvere maliarovej cely a pozeral ako maľuje tie zázraky. Nehlučne vstúpil, krytý svojou kapucou. Bol to tento diskretný a neznámy obdivovateľ, ktorý mu dal jeho slávne meno: angelico – Fra Angelico, anjelský brat.

Iba jeden rehoľník pred ním bol uznaný za hodného tohto titulu: Sv. Tomáš, jeho sprievodca a učiteli. Potom sa Fra Angelico na zemi usiloval už len o jedno – zaslúžiť si svoj titul a stať sa sv. Tomášom maliarov.

V Ríme sa Fra Angelico tešil z priateľstva a obdivu pápeža Eugena IV. Ten ho dokonca uznal za hodného na uprázdnené miesto arcibiskupa Florencie. Angelico však pápeža uprosil, aby radšej vymenoval jedného z jeho rehoľných bratov, známeho pre veľkú vzdelanosť a pokoru. Tak Fra Angelico menoval arcibiskupa, ktorý bol o 100 rokov svätorečený, sv. Antonina z Florencie, ktorý statočne bojoval proti Renesancii.

Ponížený rehoľník, ktorý sa stal najslávnejším umelcom svojej doby, bol ešte v Ríme, keď na neho doľahla choroba. V dominikánskom kláštore Santa Maria Sopra Minerva 18. februára 1485 popoludní bol kláštor zahalený intenzívnym tichom. Každý rehoľník čakal na zvuk zvona, ktorý mal ohlásiť posledný výdych Fra Angelica. O ôsmej sa ozval úsečný a žiaľny zvuk. O pár minút bola cela a celá chodba plná kľačiacich mníchov. Ticho prerušila melódia Salve Regina a tvár Fra Angelica rozjasnil pokojný úsmev. Hovorí sa, že keď poslednýkrát vydýchol, po líkach anjelov, ktorých namaľoval, tiekli slzy. Anjelov, ktorých maľoval a nevedel, že ich svätožiari budú svedčiť o jeho nenapodobiteľnej genialite a mimoriadnej svätosti.

Komentár prof. Plinia

Toto je veľmi krásny životopis výnimočne krásneho života. A nie je ľaké vybrať si z takého života pre dnešný komentár len jeden aspekt.

Je nádherné vidieť potvrdenie jedného z najvyšších princípov katolíckej civilizácie, princíp reverzibility rádu. Každé dobro, krása a cnosť, ktoré existuje v jednej sfére, alebo v jednom ráde sa dá zmeniť v dobro, krásu a cnosť inej sféry, iného rádu. Tomáš Akvinský v ráde teológie a metafyziky a Fra Angelico v ráde výtvarného umenia. Podobný model jestvuje aj v ráde hudby a ostatných sférach.

Tak, ako všetky farby pochádzajú z bielej, tak aj rozličné oblasti ľudskej činnosti pochádzajú z vyššieho princípu, ktorý im vládne, sumarizuje ich a transcenduje ich. Tento vyšší princíp sa nachádza v oblasti, ktorá síce nie je božská, ale je blízko nej.

Keď človek kontempluje nad stvorenstvom, najskôr by mal kontemplovať ideálne vzory pre každú oblasť ľudského pôsobenia. Potom by ich mal presiahnuť a pozdvihnúť sa k vyššej monarchickej jednote. Je to ako stúpať po schodisku v rámci každej farby. V istom okamihu sa človek dostane na vrchol istej farby a musí ju prekročiť, aby vstúpil na schodisko bielej farby, po ktorom bude opäť vystupovať. Keď dosiahne túto vyššiu oblasť, dosiahne stupeň harmonických reverzibilit, o ktorých hovorím. V tejto vyššej sfére možno zákony, ktoré tam panujú, aplikovať na iné sféry. Teda zákony, ktoré vládnu hudbe, maľovaniu, či dokonca spravovaniu štátu sú len aplikácie tých istých princípov, ktoré majú svoj pôvod v tomto vyššom ráde.

Človek, ktorý pozná tento najvyšší rád reverzibilit, dokáže tieto princípy nájsť vo všetkom. Povedzme, že ak vstúpi do katedrály, dokáže v nej rozoznať tie isté princípy, ktoré vyjadruje jej umenie a architektúra, ale aj tie, ktoré vyjadruje politika, ekonomika či spoločenský systém tej doby. Hudba, ktorú počúva, nereflektuje len tú katedrálu, ale aj politický systém, ktorý vládol v dobe, keď sa katedrála stavala.

Preto musíme mať ľudí, prototypy, ideálne modely pre ľudí v každej oblasti. Tak sa ostatní ľahšie dostanú k zvrchovanému rádu reverzibilit. Preto sme mali sv. Tomáša Akvinského ako ideálny model teológa a Fra Angelica ako ideálny model maliara. Životopis otvorene hovorí, že obaja dostali prezývku Angelico. Anjelský

učiteľ a anjelský maliar. Vo sv. Ľudovítovi IX. máme anjelského vojaka. Vo sv. Ferdinandovi Kastílskom máme anjelského štátnika. Ak by nebol stredovek predčasne prerušený zločinnou revolúciou, mali by sme takých angelicov aj v iných povolaniach. Mali by sme anjelsky rád, ktorý by bol konzistentný, žiarivý, nadprirodzený a hlboko logický. To by bol rád iného sveta, rád katolíckej civilizácie, svätej, katolíckej a apoštolskej Cirkvi.

Tento rád by v istom zmysle bol viac pre anjelov, ako pre ľudí a viedol by ľudí do raja.

To je moja predstava o cnosti múdrosti. Múdrosť je tá harmonická a architektonická vizualizácia, ktorá vidí a miluje všetko v tom najvyššom aspekte a vidí a miluje reverzibility rádov. Omnia in omnibus, všetko vo všetkom.

Jednota tejto harmónie nám nepretržite hlása Boha. Ak má niekto to šťastie žiť v ráde, ktorý vyjadruje tieto harmonické reverzibility, je ponorený do Boha a neutápa sa v desivých kontradikciách a neporiadku dnešného sveta.

Stredovek sa blížil k tejto cnosti múdrosti, keď bol prerušený. Touto architektonickou cnosťou človek túži po tomto poriadku a po najvyššom dobre, ktoré treba vybudovať tu na zemi, za jeho života. Po tom túži viac, než po všetkom ostatnom, viac než po praktických veciach či osobných záležitostiach.

V tejto harmónii sa nachádza nevysloviteľný odkaz, celé slovo a najvyšší symbol Boha. Boh je symbolizovaný harmóniou všetkého a kto miluje harmóniu vo všetkom, miluje symbol Boha a teda miluje Boha samotného.

Svätá Panna je s týmto rádom a touto cnosťou konaturálna. Medzi všetkými stvoreniami je ona nie len najdokonalejšia, ale sú v nej všetky dokonalosti. Všetky dokonalosti sú v nej. Vo svojom najsvätejšom človečenstve je náš Pán viac než ona. Ale jeho človečenstvo je s jeho božstvom zjednotené a to ide oveľa ďalej, než všetky úvahy, ktoré tu robím. Sv. Tomáš tento zvrchovaný rád videl a uvažoval o ňom. V podstate to je to, čo Fra Angelico videl a preniesol na svoje obrazy. A to je to, čo ľudia v budúcnosti pod vládou Márie tiež uvidia. Vo všetkých tých harmóniách človek uvidí niečo, čo mu umožní pochopiť najčistejšiu, majestátnu, materskú a dobrotivú tvár našej Panej. Slová, ktorými sa to dá vyjadriť nejestvujú. Nejestvujú vhodné adjektíva a tak vstupujeme do ticha najvyššej úcty.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/fra-angelico-bl-giovanni-de-fiesole/>